

**BİREYLERİN FİNANSAL KATILIM VE FİNANSAL BİLGİ DÜZEYLERİNİN TESPİTİ:
ERZURUM İLİ ÖRNEĞİ****Alper Veli ÇAM¹****Hasan AYAYDIN²****Yusuf KALKAN³****ÖZET**

Bireylerin finansal sistemle ilişkisinde finansal katılım, finansal eğitim ve finansal tüketicinin korunması ön plana çıkmaktadır. Özellikle finansal katılım ve finansal eğitim, finansal tabana yayılmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Finansal tabana yayılmanın etkinliği içinde bireylerin finansal bilgi düzeylerinin ve finansal katılım düzeylerinin tespit edilerek aralarındaki ilişkinin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, bireylerin finansal bilgi ve finansal katılım düzeylerinin ve aralarındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, Erzurum ilinde çeşitli iş kollarında çalışan 374 kişi üzerinde Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen ve bu konuyla alakalı yaygın bir biçimde kullanılan anket formu kullanılmıştır. Elde edilen verilere fark ve ilişki analizleri uygulanmıştır. Çalışma sonunda bireylerin finansal bilgi ve finansal katılım düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma modeline göre finansal bilgi düzeyi değişiklikleri ile finansal katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Sonuç olarak çalışmada elde edilen bulgulara ilave olarak, finansal tabana yayılmada etkinliğinin artırılabilmesi için önermelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Tabana Yayılma, Finansal Eğitim, Finansal Katılım, Finansal Bilgi.

JEL Kodları: D1, D8, G4.

**EVALUATION OF FINANCIAL PARTICIPATION AND FINANCIAL KNOWLEDGE LEVEL OF
INDIVIDUALS: AN APPLICATION IN THE ERZURUM PROVINCE****ABSTRACT**

Financial participation, financial training, and protection of financial consumer are on the top agenda in the individuals' relationship with financial system. Especially the financial participation and financial training constitute an important aspect of financial inclusion. Within the activity of financial inclusion, it is important to reveal the relationship between financial knowledge of individuals and financial participation levels by determining them. The main aim of this study is to determine both the level of financial knowledge and financial participation as well as the relationship between them. With this respect, a survey questionnaire that was developed by Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) and that has been used in all over the world was used on 374 individual working in different jobs in Erzurum province. Difference and relationship analyses were applied on the data obtained. As a result of the study, it was concluded that the financial knowledge and financial participation level of individuals are low. Moreover, a statistically significant relationship was determined between the financial knowledge level and financial participation level of individuals. According to the research model, there was no significant relationship between financial information level changes and financial participation. In addition to the findings obtained in the study, recommendations were made so that financial inclusion activities can be increased.

Key words: Financial Inclusion, Financial Training, Financial Participation, Financial Knowledge.

JEL Codes: D1, D8, G4.

1. GİRİŞ

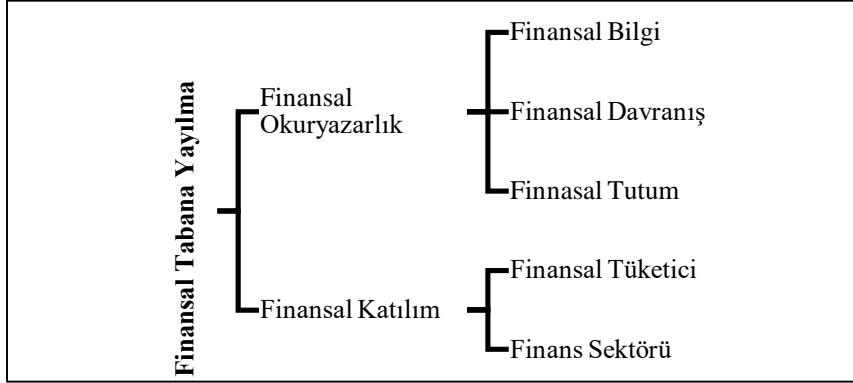
Bireylerin finansal bilgi, tutum ve davranışları finansal katılım düzeyini olumlu yada olumsuz etkileyebilmektedir. Bu değişkenler aynı zamanda finansal farkındalık oluşturulması açısından finansal tabana

¹ Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Öğretim Üyesi, alpercaml@gumushane.edu.tr

² Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Öğretim Üyesi, hayaydin61@gumushane.edu.tr

³ Öğr. Gör., Kelkit Sağlık Hizmetleri MYO Çocuk Bak. ve Gençlik Hiz. Bölümü, yusufkalkan@gumushane.edu.tr

yayılanın altyapısını oluşturmaktadır. Finansal tabana yayılma finansal okuryazarlık ve finansal katılımdan oluşmaktadır. Bu durum Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Finansal Tabana Yayılma

Kaynak: TEB, 2014, s.2

Şekil 1’de görüldüğü gibi finansal tabana yayılmanın talep kısmını finansal okuryazarlık arz kısmını ise finansal katılım oluşturmaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyi bireylerin finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutumları sonucu ortaya çıkmaktadır. Finansal katılım ise finansal tüketicilerin tercihleri ile finans sektörünün sunmuş olduğu finansal araçlara göre şekillenmektedir (Çam vd. 2018: 2).

Finansal okuryazarlık bireylerin gelirlerini, birikimlerini, harcamalarını, borçlarını ve yatırımlarını yönetebilmek için karar alma yeteneği ve finansal bilgi düzeyi (Hilgert ve Hogart, 2003: 310; Mandell, 2007: 164; Lusardi ve Mitchell, 2007: 206) şeklinde tanımlanmaktadır.

Finansal katılım ise hane halkı ve işletmelerin kredi, sigorta, mevduat, yatırım gibi finansal ürün ve hizmetlere yeterli düzeyde erişimini ve erişim olanaklarını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle finansal katılımdan beklenen faydanın sağlanabilmesi için, finansal kurumların sundukları hizmetlerin yanında, bireylerin finansal bilgi düzeyleri de önem arz etmektedir. Finansal piyasalardaki mevcut yatırımcılar açısından konuya yaklaşıldığında ise yatırımcıların bilgi düzeyi arttıkça finansal piyasalarda daha fazla yer alacakları göz ardı edilmemelidir (Gündoğdu vd. 2017: 22). Bu bağlamda çalışmada bireylerin finansal katılım düzeyi ile finansal bilgi düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

İlgili literatür incelendiğinde çalışmalarda daha çok finansal okuryazarlığın alt değişkenleri olan, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış değişkenlerinin aralarındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Özellikle son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmaların bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Sezer ve Demir (2015) yatırımcılara yaptıkları anket çalışmasıyla, yatırımcıların finansal okuryazarlık ve bilişsel yetenek düzeylerindeki değişmelerin psikolojik önyargılar ile olan ilişkisini değerlendirmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre yatırımcıların bilişsel yetenek ve finansal okuryazarlık düzeylerinin Amerika, Almanya ve Hollanda’daki araştırmalar ile karşılaştırıldığında oldukça düşük düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir.

Henager ve Cude (2016) finansal okuryazarlık ile finansal davranış arasındaki ilişkiyi çeşitli yaş grupları düzeyinde incelemişlerdir. Finansal okuryazarlık üç şekilde ölçülmüştür: Objektif finansal bilgi, subjektif finansal bilgi veya güven, subjektif finansal yönetim yeteneği. Tam örnekleme hem objektif hem de subjektif finansal okuryazarlık değişkenleri uzun ve kısa vadeli finansal davranışlarla pozitif yönde ilişki bulunmuştur.

Baysa ve Karaca (2016) Tokat’ta bireysel, ticari ve tarımsal olarak gruplandırılan banka müşterilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini ve hangi grubunun daha finansal okuryazar olduğunu ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmada, finansal okuryazarlık seviyesinin, söz konusu gruplar içerisinde en düşük olanının tarımsal grup, en fazla olanının ise ticari grup olduğu bulgularına ulaşmışlardır.

Sezici ve Çelikkol (2016) girişimcilik tutumu ve finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimi ile arasındaki ilişkide algılanan sosyal desteğin aracılık etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda algılanan sosyal

desteğin, hem girişimcilik tutumu hem de finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimi ile aralarında olan ilişkide tam aracı bir rolünün olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Kramer (2016), kendi finansal okuryazarlığına fazla güvenen kişilerin finansal tavsiye almalarının daha düşük oranda olduğunu, tavsiye isteme ve okuryazarlığın objektif ölçümleri arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını tespit etmiştir. Güven ve tavsiye isteme arasındaki negatif ilişki, zengin hanelerde daha belirgin olduğu belirtilmiştir.

Bharucha (2017) finansal okuryazarlık seviyesiyle ilgili mevcut verilerle Hindistan'ın finans başkentindeki (Mumbai) gençler arasındaki kişisel finansal okuryazarlık düzeyini belirleyen faktörleri incelemiştir. 650 adet anket verilerine betimsel istatistikler, veri analizi ve çok değişkenli analiz uygulanmıştır. Araştırma sonuçları çocuk sahibi olmanın finansal okuryazarlık ile pozitif yönde korelasyon olduğunu göstermiş, eğitim ve istihdamında finansal okuryazarlık ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Kim, Anderson ve Seay (2017) Amerika'da Milenyumdan önce doğanların çeşitli kısa ve uzun vadeli finansal kararlarında finansal okuryazarlığın rolünü araştırmışlardır. Araştırma sonucunda kısa ve uzun vadeli finansal davranışları göstermede finansal okuryazarlığın pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Kendirli vd. (2017) bireysel finansman aracı olarak kredi kartı kullanımına yönelik yaptıkları çalışmalarında, farklı demografik özelliklere sahip bireylerin kredi kartı kullanımları arasında bir farklılık olduğunu tespit etmişlerdir.

Khoo ve Fitzgerald (2017) Malezya'da ekonomi öğrencileri arasında finansal okuryazarlık geliştirilmesine yardımcı olmak için mobil cihazlar aracılığıyla paylaşılan çizgi filmlerin etkisini incelemişlerdir. Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık ve iletişim becerilerini arttırmak için mobil çizgi filmlerin kullanılmasının anlamlı olduğu görülmüştür.

Kaiser ve Menkhoff (2017) finansal eğitimin, finansal davranışları ve büyük ölçüde finansal okuryazarlığı önemli derecede etkilediğini tespit etmişlerdir.

Çam vd. (2017) çalışmalarında TR90 bölgesinde ikamet eden bireylerin finansal bilgi düzeyleri ile finansal katılım düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, bireyleri finansal bilgi düzeylerinin finansal katılım düzeylerinden bağımsız olduğunu tespit etmişlerdir.

Sivaramakrishnan, Srivastava ve Rastogi (2017) çalışmalarında, borsa yatırımcılarının yatırım kararlarında finansal okuryazarlık gibi faktörlerin etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonuçları, yatırımcıların yatırım niyetinin borsadaki gerçek yatırımları tahmin ettiğini ortaya koymuştur.

Nicolini, Gärling vd (2017) düşük finansal okuryazarlığa sahip kişilerin olumsuz bir risk tutumu olup olmadığını test etmek için 2015 yılında üç Avrupa ülkesinden (İtalya, İsveç ve İspanya) toplanan verileri analiz etmişlerdir. Ortalama olarak finansal okuryazarlığı düşük olan katılımcıların risk tutumunun, finansal okuryazarlığı yüksek olan katılımcılardan daha olumsuz olduğu sonucuna varmışlardır.

Seyrek ve Gül (2017) Gaziantep Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada, finansal okuryazarlık düzeyi arttıkça girişimciliğin daha cazip bulunduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan, finansal okuryazarlığın girişimcilik niyeti üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çömlekçi (2017) çalışmasında katılım bankalarının müşterilerinin İslami finansal okuryazarlık seviyelerini ve İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada müşterilerinin İslami finansal bilgi düzeylerinin ve İslami Finansal Okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Durukal ve Kaderli (2017) tarafından yapılan çalışmada bireysel banka müşterilerinin Elektronik Müşteri Hizmetleri (E-CRM) uygulamalarının algılanmasında finansal okuryazarlık düzeylerinin etkisi incelenmiştir. Çalışmaya göre finans bilgisi oluştuktan sonra bilgiye bağlı olarak tutum ve davranışların finansal karar almada olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir.

Aksoylu, Boztosun vd. (2017) Kayseri'de yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleriyle birlikte finansal okuryazarlıkları ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda bireylerin, bazı temel finansal konular hakkında bilgi sahibi olmalarına karşın yeterli düzeyde finansal okuryazar olmadıkları ortaya çıkmıştır.

3. YÖNTEM VE VERİ SETİ

Bu çalışmanın temel amacı; bireylerin finansal katılım düzeyi ile finansal bilgi düzeyi arasındaki etki ve ilişkiyi tespit etmektir. Çalışma, Erzurum ilini kapsamaktadır. Çalışmada bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Bu bağlamda, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından geliştirilen anket formu sadeleştirilerek, demografik bilgiler ile finansal bilgi ve finansal katılım düzeyini tespit etmeye yönelik değişkenler kullanılmıştır. Toplamda 400 adet anket uygulanmış ve hatalı anket formları elendikten sonra 374 adet anket analize dahil edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR**4.1. Temel Bulgular**

Çalışma kapsamındaki bireylerin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Genel Demografik Özellikler

Cinsiyet	Frekans	(%)	Yaş	Frekans	(%)
Erkek	228	61	18-19	7	1,9
Kadın	146	39	20-29	159	42,5
Eğitim Düzeyi	Frekans	(%)	30-39	129	34,5
Lisansüstü	43	11,5	40-49	47	12,6
Lisans	176	47,1	50-59	26	7,0
Lise	123	32,9	60-69	4	1,1
Ortaokul	14	3,7	70-79	2	0,05
İlkokul	16	4,3	Meslek	Frekans	(%)
Okumamış	2	0,5	Esnaf	52	13,9
Gelir Grubu	Frekans	(%)	Memur	184	49,2
KBMG Altında	162	43,3	İşçi	104	27,8
KBMG	97	25,9	Serbest Meslek	24	6,4
KBMG Üstünde	115	30,7	Emekli	10	2,6

Not: KBMG Kişi Başı Mili Ge2017 Ocak ayı 10.600 dolar olarak dikkate alınmıştır.

Buna göre bireylerin % 47,1’i lisans mezunudur. Bireylerin yaklaşık yarısı memur iken, bireylerin %43,3’ünün yıllık geliri KBMG seviyesinin altındadır.

Tablo 2. Bireylerin Finansal Araç Seçimi

Finansal Araç Seçimini Etkileyen Unsurlar	Yüzde (%)	Standart Sapma
Arkadaş/akraba önerisi (finans hizmetlerinde çalışan)	31	0,84720
Ürünleri pazarlayan satış elemanından	25,7	0,80497
İlgili bilim dalından bilgi aldım	23	0,78960
Arkadaş/akraba önerisi (diğer)	23	0,78337
İnternette bulunan özel bir bilgiden	18,4	0,74653
İşveren tavsiyesi	18,4	0,74188
İnternette bulduğum rehberliklerden	17,9	0,75752
Alanında uzman dergi ve yayınlardan	16,6	0,72722
Bağımsız mali danışmanlardan	15,5	0,72053
TV veya radyo programından	15,2	0,71897
Gazete ve dergilerdeki finans sayfalarından	14,2	0,65197
TV ilanı	12,8	0,68621
Gazete ilanı	10,2	0,69616

Not: Birden fazla seçenek işaretlenebilmektedir.

Bireylerin finansal araç seçimi yaparken etkilendikleri unsurlar Tablo 2’de sunulmuştur Bireylerin finansal araç seçimi yapılırken birçok unsurdan etkilenmektedir. Medya, arkadaş çevresi, tavsiyeler gibi birçok unsur bu grupta sayılabilmektedir. Alınacak yatırım kararları sonucunda ortaya çıkacak olan sonucu öncelikle bu unsurlar belirlemektedir. Buna göre bireyler finansal araçlarını seçerken en fazla arkadaş veya akrabalarının önerilerini dikkate almaktadır. Yatırım kararını etkileyen en düşük unsur ise gazete ilanlarıdır.

Tablo 3. Bireylerin Finansal Bilgi ve Finansal Katılım Düzeyleri

Bilgi Düzeyi	Frekans	Yüzde	Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzde
Çok Düşük	48	12,8	Çok Düşük	253	67,6
Düşük	120	32,1	Düşük	72	19,3
Orta	150	40,1	Orta	36	9,6
Yüksek	56	16,0	Yüksek	7	1,9
Çok Yüksek	0	0	Çok Yüksek	6	1,6
Toplam	374	100	Toplam	374	100
Standart Sapma		0,86562	Standart Sapma		0,89615

Anket formunda, finansal bilgi düzeyini belirleyebilmek 8 adet soru yöneltmiştir. Bu sorular eşit hesaplama, enflasyon, basit hesaplama, basit faiz, bileşik faiz, risk, yüksek enflasyon ve çeşitlendirme konularındandır. Bu sorulardan hepsini doğru cevaplandıranların bilgi düzeyi çok yüksek, 6 veya 7 soruyu doğru cevaplandıranların bilgi düzeyi yüksek, 4 veya 5 soruyu doğru cevaplandıranların bilgi düzeyi orta, 2 veya 3 soruyu doğru cevaplandıranların bilgi düzeyi düşük olarak değerlendirilmiştir. En fazla 1 soru doğru cevaplandıran veya hiç doğru cevaplayamayanların ise çok düşük düzeyde bilgi sahibi oldukları kabul edilmiştir. Bireylerin finansal katılım ve finansal bilgi düzeyi incelendiğinde finansal bilgi düzeylerinin ağırlıklı olarak orta seviyede (% 40,1) olduğu tespit edilmiştir. Tüm soruları doğru cevaplandıran diğer bir ifadeyle finansal bilgi düzeyi çok yüksek birey bulunmamaktadır.

Bireylerin finansal katılım düzeyinin belirlenebilmesi için 10 adet finansal araçtan (bireysel emeklilik fonu, mevduat hesabı, tasarruf hesabı, mortgage, kredi kartı, zorunlu olmayan sigorta, hisse senedi, tahvil, yatırım hesabı mobil ödeme hesabı) kaç adetine sahip oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre bireylerin finansal katılım düzeyi; 1 veya 2 tane finansal araca sahip ise, çok düşük, 3 veya 4 adet sahipse düşük, 5 veya 6 adet sahipse orta düzey, 7 veya 8 adet sahipse yüksek, 9 veya 10 adet sahipse çok yüksek olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan analiz sonucunda bireylerin finansal katılım düzeylerinin ağırlıklı olarak çok düşük seviyede (%67,6) olduğu tespit edilmiştir. Bireyler genel olarak belli bir seviyenin üstünde finansal bilgiye sahip olsalar da, finansal katılımları oldukça düşük seviyededir.

4.2. Ki- Kare ve Regresyon Test Sonuçları

Çalışmada belirlenen amaç ve anket sonuçlarının dağılımı da dikkate alınarak kurulan hipotez çifti non-parametrik olduğu için ki-kare bağımsızlık testi tercih edilmiştir.

H_0 = Bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 = Bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen ki-kare analiz sonuçları Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Ki-Kare Test Sonuçları (Finansal Katılım ve Bilgi)

Ki- Kare Testi		
Değer	df	P değeri
24,914	12	0,015

H_0 = Bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁ = Bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 4’de görüldüğü gibi ($p < 0,05$), bireylerin finansal katılım düzeyi ile finansal bilgi düzeyi arasında anlamlı ancak düşük bir ilişki tespit edilmiştir.

İki değişken arasındaki etki düzeyini belirleyebilmek için yapılan regresyon analiz sonuçları Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Regresyon Analiz Sonuçları

Bağımlı Değişken: Finansal Katılım			Bağımsız Değişken: Finansal Bilgi		
Model	Kareler Toplamı	Df	Ortalama Kare	F	Sig.
Regresyon	0,114	1	0,114	0,152	0,696
Atık	279,375	372	0,751		
Toplam	279,489	373			
Anova	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmini Hata	Durbin-Watson
	0,020	0,000	-0,002	0,86661	0,015

Modelin genel olarak anlamlılığının sınındığı F değeri 0,152, P değeri ise 0,696 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler modelin anlamsız olduğunu göstermektedir. Finansal bilgi düzeyindeki değişiklikler finansal katılım düzeyini etkilememektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Genel olarak ilgili literatür incelendiğinde, bireylerin finansal bilgi düzeyleri ile finansal katılım düzeyleri arasında bir ilişkinin bulunduğu öne sürülmektedir. Bu sebeple özellikle finansal katılımı artırılabilir için bireylerin finansal bilgi düzeyini artırıcı çalışmalar gerek devletler gerekse özel kuruluşlar tarafından desteklenmekte ve finanse edilmektedir. Finansal bilgi finansal okuryazarlığın alt boyutunu oluştururken, finansal katılım finansal tabana yayılmanın alt boyutunu oluşturmaktadır.

Çalışmada, Erzurum ilinde yaşayan bireylerin finansal bilgi düzeyleri ile finansal katılım düzeyleri arasındaki ilişki ve etki incelenmiştir. Çalışma kapsamında toplam 374 bireye ait veriler incelenmiştir. Genel olarak çalışma kapsamındaki bireylerin finansal bilgi düzeyleri orta seviyede tespit edilmişken, finansal katılım düzeyi açısından bu durum oldukça düşüktür. Bireyler, finansal araçlarını seçerken kendi bilgi ve becerilerinden ziyade, arkadaş ve akraba önerilerini dikkate almaktadırlar. Ki-kare analiz sonuçlarına göre bireylerin finansal bilgi düzeyi ile finansal katılım düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuç literatüre uygun şekilde çıkmıştır. Çalışmada ayrıca bu ilişkinin etki düzeyini tespit etmek için regresyon analizi yapılmıştır. Model sonuçlarına göre bağımsız değişken olan finansal bilgi düzeyinin, bağımlı değişken olan finansal katılım düzeyi üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Bireylerin finansal bilgi düzeylerinin çok düşük olması ve finansal araç seçiminde yapılan hataların bu sonucu ortaya çıkardığı söylenebilir. Finansal katılımın arz yönünü finansal kurumlar, talep boyutunu ise finansal tüketiciler oluşturduğundan, finansal katılım düzeyinin artması sadece bireylerin kendi çabalarına değil ilgili finansal kurumlarında sunacakları bilgilendirmelere göre şekillenecektir. Bireylerin finansal bilgi ve finansal katılım düzeyinin artırılabilmesi için bireylerin temel bilgi ihtiyaçlarının ilgili eğitim kurumları tarafından karşılanması gerekmektedir. Ayrıca bireylerin mevcut bilgi düzeylerinin artırılması, finansal tabana yayılmanın genişlemesi ve finansal farkındalığın oluşturulabilmesi için proje bazlı çalışmaların artırılması gerekmektedir. Gerekli bilgi ve donanıma sahip bireylerin çok sayıda alternatif arasında amacına en uygun yatırım aracını seçebileceği, tasarruflarını arttırabileceği ve dolaylı yoldan ülke ekonomisine katkı yapabileceği göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda özellikle bölgesel bazlı çalışmaların yapılarak, bölge insanının ihtiyaçlarına uygun eğitim hizmetlerin verilmesi ve bireylerde farkındalık yaratacak özelliklerin kazandırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKSOYLU, Semra, Derviş, BOZTOSUN, Fatih ALTINIŞIK ve Emre Hayri BARAZ (2017), “A Baseline Investigation of Financial Literacy Levels: The Case of Kayseri Province”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, (75), 229-246.

BAYSA, Eray ve Süleyman Serdar KARACA (2016), “Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, (71), 109-125.

BHARUCHA, Jehangir Pheroze (2017), “Socio-Economic and Demographic Determinants of Indian Youth Financial Literacy: Determinants of Financial Literacy”, **International Journal of Asian Business and Information Management**, 8(4), 15-28.

ÇAM, Handan, Hasan AYAYDIN, Alper Veli ÇAM ve Fatih AKDENİZ (2018), “Bireylerin Finansal Bilgi Düzeyi ile Finansal Katılım Düzeyi Arasındaki İlişki: TR 90 Bölgesinde Bir Araştırma”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, 10(1), 1-13.

ÇÖMLEKÇİ, İstemi (2017), “İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Katılım Bankaları Müşterileri Üzerine Bir Araştırma”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 16(63), 1423-1439.

GÜNDOĞDU, Aysel, Serpil KILIÇ DEPREN ve Mustafa Tevfik KARTAL (2017), “Türkiye’de Yatırımcı Hakları ve Yatırımcıların Korunmasına Yönelik Bir Araştırma”, **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Kongresi**, 2(1), 21-38.

HENAGER, Roben ve Brenda J. CUDE (2016), “Financial Literacy and Long- and Short-Term Financial Behavior in Different Age Groups”, **Journal of Financial Counseling and Planning**, 27(1), 3-19.

HILGERT, Marianne A, Jeanne M. HOGARTH ve Sondra G. BEVERLY (2003), “Household Financial Management: The Connection Between Knowledge and Behavior”, **Fed. Res. Bull.**, 89(7), 309-322.

DURAKUL Esmâ ve Yusuf KADERLİ (2017), “Bireysel Müşterilerin E-CRM Algılamalarında Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Etkisi”, **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (15), 6-19.

KAISER, TIM ve Lucas MENKHOFF (2017), “Does Financial Education Impact Financial Literacy and Financial Behavior, and If So, When?” **The World Bank Economic Review**, 31(3), 611-630.

KENDERLİ, Selçuk, Zühal AKGÜN ve Hülya ÇAĞIRAN KENDERLİ (2017), “Bireysel Finansman Aracı Olarak Kredi Kartı ve Kullanımına Yönelik Kayseri ve Yozgat İllerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma”, **Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 9(1), 63-78.

KHOO, YIN YIN ve Robert FITZGERALD (2017), “Pocket Cartoons: Learning Financial Literacy with Mobile Cartoons in Malaysia”, **International Journal of Mobile and Blended Learning**, 9(4), 49-64.

KIM, Kyoung Tae, Somer G. ANDERSON ve Martin C. SEAY (2017), **Financial Literacy and Financial Decisions of Millennials in the United States**. [Erişim Adresi: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3037672, Erişim Tarihi: 06.12.2017].

KRAMER, Marc M. (2016), “Financial Literacy, Confidence and Financial Advice Seeking”, **Journal of Economic Behavior & Organization**, 131, 198-217.

LUSARDI, Annamaria ve Olivia S. MITCHELL (2007), “Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth”, **Journal of Monetary Economics**, (54), 205-224.

MANDELL, Lewis, (2007), **Financial Literacy of High School Students**, Handbook of Consumer Finance Research, Ed: Jing.Jian Xiao, Springer, New York.

NICOLINI Gianni ve diğerleri (2017), “Attitude Toward Risk and Financial Literacy in Investment Planning” **Risk Culture in Banking**, 307-320.

SEYREK, İbrahim Halil ve Meltem GÜL (2017), “Finansal Okuryazarlık ve Girişimcilik Niyeti: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 15(2), 103-118.

SEZER, Durmuş ve Sezgin DEMİR (2015), “Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, (66), 69-88.

SEZİCİ, Emre ve Mediha Mine ÇELİKKOL (2016), “Girişimcilik Tutumu ve Finansal Okuryazarlığın Girişimcilik Eğilimi ile Arasındaki İlişkide Algılanan Sosyal Desteğin Aracılık Etkisi” **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (Afro-Avrasya Özel Sayısı)**, 419-436.

SIVARAMAKRISHNAN, Sreeram, Mala SRIVASTAVA ve Anupam RASTOGI (2017), “Attitudinal Factors, Financial Literacy, and Stock Market Participation”, **International Journal of Bank Marketing**, 35(5), 818-841.